

تلاش علامه امینی برای فهم اجتهادی احادیث

علی عباس آبادی گفت: مرحوم علامه امینی در اثر گران سنگ الغدیر، که ثمره زحمت حدود بیست ساله ایشان است، تلاش نموده است تا احادیث را گردآوری و بررسی کرده و فهمی اجتهادی از آنها بیابد.

علی عباس آبادی گفت: مرحوم علامه امینی در اثر گران سنگ الغدیر، که ثمره زحمت حدود بیست ساله ایشان است، تلاش نموده است تا احادیث را گردآوری و بررسی کرده و فهمی اجتهادی از آنها بیابد.

به گزارش خبرنگار مهر، بیست و هشتم ربیع الثانی، روز درگذشت علامه امینی است که معروفترین کتاب ایشان، کتاب الغدیر است، اما اخیراً نسخه خطی دیگری از ایشان منتشر شده است که شیوه تازه ای برای تحقیق به پژوهشگران می آموزد و به برخی شبهاتی که اخیراً در خصوص عوالم پیشین مطرح می شود پاسخ می دهد.

در این خصوص با «علی عباس آبادی» محقق و پژوهشگر تاریخ اسلام و قرآن پژوه، به گفتگو نشستیم؛

عباس آبادی اظهار کرد: مرحوم علامه امینی یکی از شخصیت های بزرگ تاریخ معاصر ما به حساب می آید که بخشی از ابعاد شخصیت شان شناخته شده و ابعاد دیگری از این شخصیت بزرگ برای عموم مردم و حتی محققین و متفکرین پوشیده مانده است.

وی با بیان اینکه مرحوم علامه امینی با کتاب شریف الغدیر معروف هستند، گفت: یکی از بزرگترین و کاملترین مجموعه هایی که به صورت دایره المعارف درباره ادله ولایت امیرالمومنین (ع) تنظیم شده است، کتاب الغدیر است که ثمره زحمت حدود بیست ساله علامه امینی است تا نشان دهد حدیث شریف غدیر که از سوی پیغمبر اسلام در غدیر خم ایراد شده است، سابقه طولانی دارد و از اولین نسل صحابه نقل می شده است.

این پژوهشگر افزود: بیش از ۳۰۰ نفر از صحابه پیغمبر این حدیث را نقل کردند و جزء احادیثی است که قطعاً متواتر است. در این بین بسیاری از روایات دیگر و آیاتی که دلالت بر اثبات خلافت بلافضل امیرالمومنین بعد از وجود مبارک پیغمبر می کند را نیز بر می شمرد.

عباس آبادی خاطر نشان کرد: از مرحوم علامه امینی این نقل رسیده که گفته اند من برای نوشتن کتاب الغدیر در این بیست سال ده هزار جلد کتاب مطالعه کردم، یعنی ده هزار جلد کتاب را از صفحه اول تا صفحه آخر مطالعه کردم و به صد هزار جلد کتاب مراجعه کردم و سالهای طولانی در سفرهای مختلف به کشورهای مختلف رفتم.

وی افزود: از جمله سومین آیه ای که بحث می کنند آیه ای مربوط به عالم ذر است: «وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ؛ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ». که آیه ۱۷۲ سوره مبارکه اعراف است. بعد ذیل این آیه بیش از صد روایت می آورد و سپس برای اینکه خیال مخاطب خود را از اعتبار سند راحت کند، بررسی سندی می کند، چون یکی از تخصص های علامه امینی رجال است و ایشان در دانش رجال جزء متبحرین و متخصصین بودند.

این پژوهشگر اظهار کرد: علامه امینی چهل حدیث از این احادیث را مورد بررسی سندی قرار می دهد و در پایان هر حدیثی که بررسی می کند نتیجه می گیرد که آن حدیث صحیح یا در اعلا درجه صحت است، یعنی یا صحیح است یا فوق صحیح است. این حدیثی است که دیگر صحیح تر از این کمتر ممکن است. تمام راویان آن، از برترین اصحاب ما هستند، نه اینکه فقط مورد اعتماد باشند بلکه از اجلای اصحاب محسوب می شوند و بعد نتیجه گیری می کند که نمی شود کسی این احادیث را انکار کند.

عباس آبادی ادامه داد: علامه امینی بر همین اساس ادعا می کند که اعتقاد به عوالم پیشین، وجود دارند و انسان ها از آن عوالم می گذرند و وارد عالم دنیا می شوند.

وی تأکید کرد: اصل اینکه چنین عوالمی وجود دارد جزء متواترات و قطعیات مذهب شیعه است تا جایی که یک نقل قولی است از مرحوم صدرالمتألهین در کتاب العرشیه که ایشان می گوید اعتقاد به اینکه ارواح قبل از عالم دنیا مخلوق بوده اند

از ضروریات مذهب امامی است. کسی نمی تواند شیعه باشد و این مطلب ضروری را انکار کند. مرحوم علامه امینی هم در این اثر گران سنگ خود که دوستان را به مطالعه این اثر نفیس ارجاع می دهیم، این احادیث را گردآوری و بررسی کرد و کوشید فهم اجتهادی از آنها بیابد.

این محقق اظهار کرد: اما مرحوم علامه امینی غیر از کتاب الغدیر آثار دیگری هم دارد. کتاب «المقاصد العلیّة فی المطالب السنیّة»؛ یعنی مقصدهای بلند در مطلب های درخشان، که به تازگی در چند سال اخیر از نسخه خطی به نسخه چاپی تبدیل شد و در دسترس عموم قرار گرفت.

عباس آبادی خاطرنشان کرد: این کتاب شریف که مدتها چاپ نشده بود و بعد چاپ شد تفسیر چهار آیه از آیات پر بحث قرآن است؛ یکی درباره عالم برزخ است؛ یکی درباره عالم ذر است؛ یکی درباره عالم قیامت و کنتم از واجا ثلاث و اینهاست. علامه امینی به سبک مجتهدانه ای روایاتی که در توضیح این آیات از اهل بیت(ع) در کتاب های معتبر رسیده است را گردآوری می کند و ذیل آن آیه می آورد.

این پژوهشگر اظهار کرد: کمتر اثری را داریم که اینگونه ذیل یک آیه قرآن، مجتهدانه با کمک روایات اهل بیت بحث کرده باشد. معمولاً روایات را با ادله دیگری تفسیر می کنند یا اگر هم علما آیات را با روایت بخواهند شرح بدهند، معمولش این است که آیه را می آورند و ذیل آن روایات را می آورند، اما اینکه آن روایات را دسته بندی کنند و یک فهم مجتهدانه و علمی از آن پیدا کنند و در نهایت به یک جمع بندی برسند، کمتر انجام می شود و شاید در توان کمتر کسی است، اما علامه امینی برای چهار آیه قرآن در یک کتاب این کار را به صورت مفصل و روش مند انجام داده است.

عباس آبادی در خصوص علت معرفی این کتاب گفت: در همین ماه های اخیر بعضی از بزرگوارانی که خودشان بر آثار علامه امینی یادداشت هم دارند حرفهای عجیبی درباره روایات عوالم پیشین زدند و گفتند که این روایات از اساس جعلی است یا برساخته غلاة شیعه است و به مرور در آثار راه پیدا کرده است.

وی افزود: این حرف خیلی عجیب بود و متأسفانه دستمایه عده ای هم برای انکار قرار گرفت، اما علامه امینی در المقاصد با صراحت این احادیث را صحیح می شمرد و می گوید اکثر آنها در اعلی درجه صحت است. اگر کسی نخواهد این احادیث را بپذیرد عملاً نباید به هیچ مطلبی در احادیث اعتماد کند، یعنی اساساً معرفت را براساس روایات اهل بیت باید کنار بگذارد.

این محقق خاطرنشان کرد: جا دارد کسانی که اهل تحقیق هستند به این کتاب روی بیاورند و آرای ایشان را ببینند. براساس آرای ایشان صرف نظر از اینکه کسی نظر ایشان بپذیرد یا نپذیرد، این منهج و شیوه ای که علامه امینی برای توضیح آیات انتخاب می کند، در عصر و زمانه ما نسبتاً بدیع است.